

Sholem Aleichem.

**Mentshn : a teater-shtik in
eyn akt.**

In : Dramatishe shriftn.

Moskve, 1937.

BIBLIOGRAPHIC RECORD TARGET
YIVO INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

Master negative Storage Number Y-2005- 1913.8

Sholem Aleichem, 1859-1916.

Mentshn : a teater-shtik in eyn akt.

In : Dramatishe shriftn.

Moskve : Emes, 1937.

Pp. 289-320; 18 cm. Oysgeveylte verk / Sholem-Aleykhem ; 9 bd.

1. Yiddish drama.--lcsh

I. Russia (Federation)-Moscow II. Sholem Aleichem, 1859-1916. Selections.
1937 ;

ID : NXYH01-B19047
CALL #: /35550 (v.9)

CC: 9114

DCF: [HBR]

Reduction ratio X10.0

מענטשן

א טעאטער-שטיק אין איין אקט

געשריבן אין יאָר 1907

די פערזאָנען:

דאניעל, אן אלטער הויז-דינער, אן עקאָנאָם און אן אופזעהר אפ די "מענטשן" אין הויפ. א באַכער שוין אין די יאָרן, וואָס וויל אויסזעהן יונג. טראָגט א רויטע וועסטע מיט מעשענע קנעפלעך, קעסטלדיקע הויזן, א גרינעם שניפס. האלט זיך גרויס און רעדט שטרענג מיט קלענערע פון זיך; מיט גרעסערע ווערט ער קליין, רעדט ווייך.

הערצ, אן עלעגאנטער מעשאַרעס. טראָגט א פראַק, א ווייסע וועסטע, שיינע וואָנצן.

ריקל, א קעכ. טראָגט א ווייסע פארטעך, א ווייסע שלייג. א פריילעכע געשאַמע.

פישל, איר מאן. דינט אין צווייטן הויפ. א פארזאָרגטער געפערש. **ליזא**, א שטוב-מיידל, וואָס מע האָט גאָר וואָס אָפגעשאפט.

רעוועטשקע, א שטוב-מיידל, וואָס מע האָט גאָר וואָס צוגענומען. **פאניטשקע**, א שטוב-מיידל, וואָס מע האָט שוין לאנג אָפגע-זאָגט.

רעב סענדער, א מע-אמער. א באוואקסענער ווי א כּייע, רע-וועטשקעס פאָטער.

יויכעוועד, זיין ווייב. רעוועטשקעס מוטער. **מאדאם גאָלד**, אן אופגעקומענע געגירעס. מע זאָגט — א מיליאָ-גערקע.

די האנדלונג שפילט זיך אָפּ בא די געגירעס אין אונטערשטן שטאָק אין אונדזערע צייטן.

א גרויסארטיקע קיכ. א ווייסע פליטע מיט מעשענע
 רערב און גלענצנדע גאלקעס, אלע זאכע און קיילימ פונ א רי-
 כער קיכ: ריינ, ווייס און זויבער. דער אויוונ רעכטס, מיט
 פאנעם צום פובליקום. — לינקס, אינ וואנט, טרעפ ארום אפ
 צווייטן שטאק. — צווישן די טרעפ און צווישן דער ראמפע
 בילדעט זיכ ווי א מינ כיידערל, אפגעוונדערט פונעם אויוונ.
 דאָרטן שטייט א קליין טישל מיט א גרויסער ווייסער וואָלטער-
 שטול (אנ אלטמאָדישע קרעסלע). אפ דער שטול זיצט אלעמאָל
 דאָנעל. אקעגן דעם אקערל, בא דער צווייטער וואנט,
 רעכטס, שטייט א גרויסער גרינער קאסטנ. נעבן דעם קאסטנ,
 נעענטער צו דער ראמפע, א קליין רויט קעסטל. אינמיטן קיכ
 שטייט א גרויסער לאנגער טיש מיט עטלעכע בענקלעכ. כאמ
 טיש, אראפגעוואָרפן דעם פראק און פארקאטשעט די ארבל,
 זיצט הערצ און שרייבט א בריוו. ריקל שטייט הינטער
 אימ און דיקטירט אימ.

ריקל. „...און שרייב מיר, ליבע שוועסטער, ווי גייט
 דיר אינ דעם דינסט? און צי ס'איז עפעס בא אייך א סאכ
 „מענטשן" און וואָסערע „מענטשן"? און וואָזוי באגייט מען
 זיכ בא אייך מיט די „מענטשן"?..
 הערצ (שרייבט און דרייט מיט דער צונג אהינ, ווי די פענ גייט).
 „און שרייב מיר, ליבע שוועסטער... נו? ווייטער?"

ריקל (דיקטירט). „בא אונדז זינענ מיר פיר „מענטשן“,
אכוצ וואָס באַמ גרעט וואַשן א באַזונדער „מענטש“. אונ בא
די פערד א „מענטש“, אונ באַמ טויער א „מענטש“, אונ אינ
גאַרטן א „מענטש“...“
הערצ. טררררר!.. זע נאָר, ווי זי האָט זיכ עס א ביסל
צעמענטשט! איך האלט נאָך גאָר פונ פאַרנט, אונ זי מאַלט
ווי א מיל!

ריקל. ווו זשע האלטסטו, שליםאזל?
הערצ. איך האלט בא דער ליבע שוועסטער...
ריקל. וואָס הייסט, אָט דאָ ערשט האלטסטו? וואָס ס'האָט
זיך מיר געכאַלעמט יענע נאכט אונ היינטיקע נאכט! ווען
זשע וועלן מיר קומען צו גאָט?
הערצ. וואָס זשע האָט איר געמיינט? אזוי ווי איר בא-
רעבאנעט, אזוי זאָל זיך שרייבן? א פענ איז ניט קיינ צונג,
וואָס זאָל מאַלן! איידער מע שטערט אוועק אן אָס, דארפ
מען גוט צוהאַרעווען! (קוקט אפ דער פערדער צו דער ליכט). אונ
דערצו איז נאָך די פערדער פונ אונדזער עקאָנאָם געראַטן אָן
איר באַלעבאָס: הארטלייביק, שווערפייסיק אונ פוזאטע (באווייזט
מיט די הענט אפן בויכ. עס קומט אָן ליזא פונ די טרעפ אראָפ, גייט צו
צוז רויטן קעסטל, זעצט זיך אוועק, דאָס פאָנעם איז די הענט, וויינט).

ריקל (צו ליזענ). גאָט איז מיט דיר, וואָס וויינסטו? אפ
כורבן בייסאמיקדעש?
הערצ (צו ליזענ). ביסט מעשווגע, צי כאַסערדייע? אינמיטן
דאָנערשטיק האָט זי זיך צעוויינט! זאָלסט בעסער וועלן זיין
מיינ קאלע...
ריקל. האָסט, אפאָנעם, געכאפט א פעטשאטעק פונ
דער מאדאם? א נאָווענע! אז מען איז בא יענעם א „מענטש“,
דארפ מען אלצדינג איבערטראָגן!

הערצ. האָב זיי אינ דער ערד, נארעלע, אזוי ווי איך
(ציט זיך אויס). איך האָב קיינ מוידע ניט פאר קיינעם! איבער
מיר איז נישטאָ קיינ עלטערס אונ קיינ גרעסערס אונ קיינ

שטארקערס... וואָס מיר באַלעבאָס! ווער מיר מאדאם! ווו
מיר עקאָנאָם! דו האָב בעס ר כאסענע פאר מיר, נאריש מיידל
וואָס דו ביסט, וועט דיר זיין גוט ווי די וועלט.
ריקל. אליינ דער כאָסן — אליינ דער שאדכנ!.. (דאנ?על
אראָפ פונ די טרעפ. הערצ כאפט זיך אופ, טוט אָן דעם פראק, שטעלט אוועק
די טינט אונ פענ צוריק אפן קליינעם טישל, ווערט אן אנדער מענטש.
ריקל שטעלט זיך אוועק צום איווונ).

דאנ?על (צו הערצנ). הער נאָר דו, פיינער באַכער מיינער,
קומ נאָר אהער! (פירט אימ צו צום פענצטער, קוקט אימ גלייך אינ די
אויגן אריין, ווייזט אימ מיטן פינגער אפ ליזענ). נו?

הערצ. וואָס „נו“?
דאנ?על. זיך שיינ אויסגעפיינט.
הערצ. ווער?
דאנ?על. איך!
הערצ. איר?

דאנ?על (טוט אימ א שמיר איבער דער נאָז). קלאָונ! פאיאז!
גיי שוין גיי ארופ, מע רופט דיך! פארברענט זאָל עס ווערן!
הערצ. די רעגע! (ער גייט צו די טרעפ ארופ).

דאנ?על (באזעצט זיך פעסט אינ דער קרעסלע, פארקאטשעט די אר-
בל, שליסט אָפ דאָס טישקעסטל מיט א קלונג, נעמט ארויס א ביכל. טוט אָן
א פאָר קיילעכיקע ברייט. רופט צו ליזענ צום טיש, קוקט אינ ביכל אריין).
דיר קומט פאר פיר כאדאָשימ מיט דריי וואָכנ. פיר מאָל אכט
איז, אפאָנעם, צוויי אונ דרייסיק; אונ פאר די דריי וואָכנ צו
צוויי רובל א וואָכ — איז דריי מאָל צוויי האָבן מיר, אפאָנעם,
זעקס. צוויי אונ דרייסיק אונ זעקס איז, אפאָנעם, אכט אונ
דרייסיק. צוועלף האָסטו צו א גלייכנ כעזשבנ, איז, אפאָנעם,
פופציק. נא, אָט האָסטו געלט (נעמט ארויס געלט, שטעלט אוועק אס
ליזענ די קיילעכיקע ברייט). דו וויינסט? דו ביסט נאָך גערעכט?
הא?.. (שטרענג). מאכ ניט קיינ אָנשטעלן אונ נעם געלט!

ליזא (נעמט דאָס געלט. הערט ניט אופ צו וויינענ). וואָס בין
איך שולדיק? ער האָט מיר געזאָגט, אז איך בין א שיינע,
ער האָט מיר געשוואָרן, אז ער האָט מיך ליב...

דאנ? ע.ל. א געדולע! ער האט זי ליב! אט דער לעצ, דער פאנאצ, דער מעשולאכעס? פארברענט זאל דאס ווערן!.. ל.י.ז.א (הייבט אופ דעם קאפ). וועמען מיינט איר דען?

דאנ? ע.ל. אונ דו וועמען מיינסטו? ל.י.ז.א (לעזט אראפ דעם קאפ). נאטאנען מיינ איכ, נאטאנ מויסייעוויטש...

דאנ? ע.ל. (כאפט זיכ אופ). הא? וואס האסטו געזאגט? נאטאנ מויסייעוויטש?

ל.י.ז.א (שטיל). ער...

דאנ? ע.ל. (שטיל). שוויטע! וואס זשע האסטו געשוויגן, נאריש ציגל וואס דו ביסט? (מיט קאס). פארוואס האסטו נישט געזאגט מיר? נאריש קעבל! מיר האסטו באדארפט זאגן, מיר! פארברענט זאל דאס ווערן!..

ר.י.ק.ל. (לויפט צו פונעם אויוונ). וואס איז? ווי איז מיר! (ברעכט די הענט).

דאנ? ע.ל. נישט אייער באכעס דייע! צו אייער ארבעט גייט!

ר.י.ק.ל. טפו! (גייט צוריק צום אויוונ).

דאנ? ע.ל. וואזוי איז דאס געווען? דערצייל, פאר מיר האב קיין מוירע נישט; מיר קאנסטו דערציילן אלץ (שטיל). הייסט דאס, האט ער דיר איינגערעדט, אז ער האט דיכ ליב? אונ דו האסט אים געגלייבט אפ נעמאנעס? אומגליקלעכע וואס דו ביסט!.. אונ איכ האב געמיינט, אז דו האסט זיכ פארבונדן מיט אט דעם פוסטן באכער, מיט דעם שרימאזל! קומ נאך אהער, זיצ... (ווייזט איר אפ א בענקל נעבן זיין שטול). זאג מיר נאך דעם ריינעם עמעס, געדענק! דו רעדסט מיט מיר... ס'איז ער? נאטאנ מויסייעוויטש, זאגסטו?

ל.י.ז.א (וויינט). לעמיק שוין אזוי לעבן אונ געזונט זיין מיט אייכ איינינעם... אט האט ער מיר געשענקט א פינגערל... (זי ווייזט אים דעם פינגער).

דאנ? ע.ל. (נעמט איר האנט, באטראכט דעם פינגער מיטן רינג).

אומגליקלעכע וואס איר זינט!.. שאפ! ציגן! קעבלעכ!.. לעזט זיכ איבעריידן פון יעדן איינציקן!.. (טוט איר א ווארם אפ די הענט).

געהאלטן דאס בעסער פון מיר?..! סוידעס? זיכ צונויפגערעדט? געגלייבט? געמיינט, זי איז אפן זיבעטן הימל! פארברענט זאל דאס ווערן!..! (כאפט זיכ אופ, שפאנט ארום). אט אזוי נארט מען אייכ אריין, אומגליקלעכע נעפאשעס וואס איר זינט! (גייט צו צו איר, רעדט הויכ). וואס האסטו געמיינט? וואס האסטו זיכ געטראכט? האסטו גערעכנט, אז ער וועט דיכ נעמען? א מאדאמ גאלד האסטו זיכ געריכט צו זיין, כא-כא-כא! וואס שוויגסטו, וואס? (זעצט זיכ אוועק אנטקעגן איר, נעמט איר האנט, רעדט ווייכער). דערצייל מיר, קינד, דערצייל מיר אלץ.

ל.י.ז.א (זעצט זיכ אוועק נעבן אים אפ א בענקל, כליפעט. ריקל גאנ-וועט זיכ אונטער, לייגט צו אן אויער). די ערשטע צייט, אז איכ בין אָנגעקומען, איז ער מיר נאך נאָכגעגאנגען אונ געזאגט, אז איכ בין א שיינע, א פארשוין... אז איכ בין א צירונג אינ שטוב, אז ער וואלט אפ מיר נאך געקוקט אונ נאך געקוקט... נאך דעם האט ער אָנגעהויבן זיפצן אונ צו קרעכצן, זאגן, אז ער האט מיכ ליב, אז ער גייט אויס נאך מיר, אז ער קאן אָן מיר נישט לעבן... מיכ געפרעגט, אויב איכ וויל זיין זינע... געבעטן, איכ זאל אפ אים האבן ראכמאנעס... צוגעזאגט, אז ער וועט איבעריידן מיט זיי... אונ אז זיי וועלן נישט וועלן, וועט ער זיכ סאמען, אָדער שיסן... ער וועט זיכ נעמען דאס לעבן, אָפגע-לייגט אזוי פון טאג אפ טאג... ס'איז אפ אים געווען א גאטס ראכמאנעס...

דאנ? ע.ל. זי האט אפ אים געהאט ראכמאנעס! כא-כא-כא! פארברענט זאל דאס ווערן! נו, אונ ער אפ דיר? פאר-וואס האט ער אפ דיר קיין ראכמאנעס נישט? הא?.. וואס זשע האט ער דיר געזאגט היינט, נעכטן, אייערנעכטן? האסטו גערעדט מיט אים? זאג!

ל.י.ז.א. גערעדט, וואס דען, איכ האב נישט גערעדט? איכ האב אים אלצדינג געזאגט... איכ האב געוויינט... (וויינט).

דאנער. זי האט געוויינט!.. נו, און ער?
ליזא. ער האט געבעטן פריער מיט גוטן, איך זאל שווייגן,
מיר צוגעזאגט מאטאנעס, געלט... און אז איך האב מיך אפגע-
זאגט פון די מאטאנעס, האט ער אנגעהויבן מיט בייזן. ער
האט מיר געזאגט, אז טאמער מאכ איך א סקאנדאל, וועט
ערגער זיין פאר מיר, פאר מיין שוועסטער...

דאנער. פונדאנעם ווייס ער פון דיין שוועסטער?
ליזא. איך האב אים דערציילט, אז איך האב א שוועס-
טער א קאסירערן. טאמער ווערט מען געווארן, פארלירט זי
די שטעלע...

דאנער (כאפט זיך אופ מיט קאס, טוט א זעצ אינ טיש אריין.
הויב). ווו זינען געווען מינע אויגן, פארברענט זאל דאס ווערן!..
און פארוואס האסטו מיר פריער נישט געזאגט, אומגליקלעכע
וואס דו ביסט! (זעצט זיך אוועק, ריכט זיך דאס פאנעם, רעדט א ביסל
ווייכער). זאג מיר נאך, קוק אהער, דו נאריש מיינע וואס
דו ביסט, וועמען האסטו דא אכוצ דער שוועסטער?

ליזא (דורכ טרערן). קיינעם נישט. איך האב דאך אייך
געזאגט, אז איך האב דאך נאך איינע שוועסטער, דינט זי אינ א קלייט.
א קאסירערן איז זי, א ינגערע פון מיר; איז טאמער ווערט
מען געווארן פון מיין אומגליק, פארלירט זי די שטעלע (יאמערט).
דאנער (שטייט זי איין). האב קיין מוירע נישט, ס'וועט
דיין שוועסטער נישט שאטן... גוט, וואס דו האסט מיר געזאגט.
איך וועל שוין פונדעלטוועגן זען. איך וועל שוין זען...
(טראכט א ווילע). ווייסטו וואס? איך וועל דיר געבן א קוויטל
צו מינע א באקאנטע... דארט וועסטו זיין, ביז איך וועל
זען... איך וועל שוין זען... (נעמט ארויס א שטיקל פאפיר. שרייבט
און סאפעט. ליזא זיצט און וויינט. פון די טרערן הערט זיך א פרויען-קאל:
"דאנער! דאנער!")

דאנער. (לייגט אריין דאס שטיקל פאפיר צוריק אינ טישקעסטל,
טוט אויס די ברייל, ווערט מיט א קאפ נידעריקער). באלד! באלד! (לאזט
זיך ארום אפ די טרערן).

ריקל (גייט צו מיטן לעפל צו ליווען, שאקלט מיטן קאפ). מיינסט,
איך האב נישט געהערט? כ'האב געהערט אלצדינג... אט אזוי
האט מען, אז מען איז א "מענטש" בא יענעם. קומען זאל אפ
זיי א כאליערע. אפ אלע באלעבאטימ, ריבוניעשעלילעם!
ליזא (וויינט). אוי, ריקל-קרוין, נעשאמעניו, הארצעניו!
איך בין אומגליקלעך! וואס וועל איך טאן? ווהיין וועל איך
גיין? וואס וועל איך זאגן?.. (ברעכט די הענט).

ריקל. וויין נישט, נארערע! איך האב פיינט מיך מישן
אינ פרעמדע געשעפטן. דו וויסט דאך; נאך ווען ס'זאל קו-
מען אפ ביר... (בייגט זיך איין צו איר אפן אויער). ווען עס קומט
אפ מיר אזא זאך, וואלט איך בא זיי אפגעצאפט דריי אקעס
בלוט! פאסן וואלט איך פון זיי געשניטן! (וויינט מיטן לעפל).
פאסן! קינדס-קינדער וואלטן זיי פארזאגט, זיי זאלן זיך נישט
באגיין אזוי מיט "מענטשן"! א כאליערע זיי אינ פאנעם!
ליזא (ברעכט די הענט). וויי איז מיר, איך האב מוירע
פאר דער שוועסטער, פאר מיין שוועסטער, זי וועט פארלירן
די שטעלע... וואס וועל איך טאן? וואס וועל איך טאן?..

ריקל. אוי, גאטס בעהיימעלע וואס דו ביסט! האסט א
געלעגנהייט זיב באווארענען איצט מיט נאדן! זיי האבן גענוג,
נישקאשע, אויסקרענקע מעגן זיי! און נעמען א כאסן, נא-
רעלע, אפ מיר אזא יאך, כאסענע האבן און אופהערן זיין א
"מענטש" בא יענעם... ווערן א באלעבאסטע, נארעלע, און
אליין האלטן "מענטשן"... באטראכט זיכ!.. אוי, מע גייט...
(לויפט אפ צוריק צום אויוון. דאנער און הער צ גייען ביידע פון די
טרערן).

הערצ. דאס איז יא גאט די נעשאמע און דעם הונט
דעם לונג און לעבער! (מאכט א מאדנע גרימאסע, נעמט זיך צו אן אר-
בעט). בילבוליימ גאר!!

דאנער (שטרענג). זאל זיין שטיי! (צו ליווען). איינגעפא-
קעוועט בא דיר די זאכען? (עפנט אופ דאס טישקעסטל). נא, אט
האסטו נאך א פופציקער... אפ הויצאקעס וועסטו באקומען

אכוצ... איך וועל שוין זענ... אומגליקלעכע באשעפענישן וואָס
איר זייט! פארבאָדזעטע שעפעלעך, גאָטס בעהיימעלעך, פאר-
ברענט וואָל דאָס ווערן! (זיזא וויינט, וויל גיין, ער האלט זי אָפּ).
האָב צייט. איך וועל דיר געבן א קוויטל, א בריוו וועל איך
דיר געבן (וויל שרייבן. קומט צו ריקל).

ריקל (לויפט צו צו דאנעלע מיטן לעפל אינ האנט). איר
ווייסט דאָך, אז איך האָב פיינט מיכ מיטן אינ פרעמדע גע-
שעפטן. נאָר זי האָט איצט א געלעגנהייט זיך באוואַרענען
כאָטש מיט נאדן. א קאָשער בעהיימעלעך, איר זעט דאָך...
דאנעל (שטרענג, קוקט דורכ די ברייל). ווער פרעגט בא
אייכ אייזעס? אייער ארבעט איז באמ אויוו! גרייט נאָר צום
טיש נאָך אפ דריי פארשוין. דאָ קומען באלד אראָפּ דער מא-
דאמס קרויווימ, אַרעמע קרויווימ, דארפ מען זיי געבן עסן
אינ קיכ מיט די „מענטשן“.

הערצ. א גליק כאָטש, וואָס ניט מיט די הינט...
(רעב סענדער, יויכעוועד אונ רעוועטשקע לאָזן זיך אראָפּ אלע
דריי, טוען זיך אויס. רעב סענדער וויקלט זיך אופ פונ די שאלן, אונ מע
דערזעט א באוואקסן פאָנעם. ריקל אונ הערצ באטראכטן אימ, ווי א ווילדע
כייז).

ריקל. וואָס איז דאָס? (ווייזט מיט די אויגן אפ די געסט).
הערצ. וואָל מיכ אזוי וויסן א בייזע וועטשערע! קיין
איינאָרע, א גערעט אפן פאָנעם, גוט באוואקסן...

דאנעל (צו די געסט). זעצט זיך אוועק אָט דאָ באמ
טיש, וועט מען אייך געבן עסן... ריקל! גיט עסן! (רעב סענדער
וואשט זיך, מאכט אמויצע הויכ אפ א קאָל. הערצ ענטפערט „גמיינ יעהיי
שמיי ראבאָ“. ריקל לאכט אינ פוינט. — מאדאמ גאָלד קומט אריין
באלד נאָך זיי. בעשאס די מאדאמ גאָלד באגלייט זיך, וועט אן איבערקערע-
ניש אינ קיכ: ריקל כוּט זיך א וואָרפ צום אויוו. הערצ נאפט זיך צו די טע-
לער, קלאפט מיט די גאָפלען, ווארפט מיט די לעפלען. זיזא האָט זיך אופ-
געהויבן פונעם רויטן קעכטל, האָט זיך ארויסגעגליטשט פונ קיכ אינ דרויסן
ארויס. דאנעל האָט אראָפּגעוואָרפן די בריילן, אופגעשטאנען, געוואָרפן מיט א
קאָפּ קלענער. רעב סענדער האָט אוועקגעוואָרפן דאָס עסן).

מאדאמ גאָלד (אפ די אונטערשטע טרעפ, א ביסל העכער

פונעם באָדן). ריקל! וועסט זיי געבן עסן אונ צו גלעזלעך טיי
(צו יויכעוועד). איך האָב גאָר פארגעסן פרעגן, וויאזוי הייסט זי,
אייער טאָכטער?

יויכעוועד. ריווע.

רעב סענדער. ריווקע, הייסט דאָס.
מאדאמ גאָלד. ריווע? ריווקע? ניט שיינ!.. רעוועקע.
רעוועטשקע — וואָל זי הייסט רעוועטשקע.

יויכעוועד. איר ווילט רעוועטשקע, וואָל זיינ רעוועטש-
קע! ווער קאָן אייך זאָגן א דייז? זי איז דאָך אייערע...
רעב סענדער. מיינע ווערטער. אבי ס'וואָל איר זיינ
גוט אונ קיין זאכ ניט פעלן. לוי האמערדעש איקער, עלע
האמייסע.

מאדאמ גאָלד. דאָס ווענדט זיך אָן איר. וועט זי
זיינ גוט, וועט איר זיינ גוט; וועט זי זיינ שלעכט, וועט איר
זיינ שלעכט.

דאנעל (כאפט אונטער). וועט זי דינען גוט, וועט איר
זיינ גוט; וועט זי דינען שלעכט, וועט איר זיינ שלעכט
(טוט א ווינק צו הערצ אונ צו ריקלען).

הערצ אונ ריקל (ביידע איינינעם). וועט זי דינען גוט,
וועט איר זיינ גוט, וועט זי דינען שלעכט, וועט איר זיינ
שלעכט.

הערצ (באוונדער, אפ זייט). אזא יאָר אפ זיי!
מאדאמ גאָלד. מיינע מענטשן האָבן זיך נאָך קיינמאָל
אפ מיר נישט באקלאָגט.

דאנעל. אונדזערע מענטשן האָבן זיך נאָך קיינמאָל
נישט באקלאָגט! (ווינקט צו הערצ אונ ריקלען).

הערצ אונ ריקל (ביידע איינינעם). קיינמאָל נישט בא-
קלאָגט זיך נאָך.

הערצ (באוונדער, אפ א זייט). אזויפיל מאקעס זיי!
מאדאמ גאָלד. בא מיר, עס קומט אונטער א יאָנטעו,
א אימענינעס, נעם איך אָן אלע מענטשן מאטאָנעס.

דאניעל. דאָ באַקומען אלע מענטשן מאטאָנעס! (ווינקט צו הערצן און צו ריקלענ.)

הערצ און ריקל. מיר באַקומען אלעמאָל מאטאָנעס!
הערצ (באזונדער, אפ א זיט). ניט מער זאָלן זיי פארמאָגן!
רעוועטשקע. צו וואָס מאטאָנעס? מאטאָנעס איז ניט
גייטיק...

יויכעוועד (צו דער טאָכטער, מיט א צי באמ ארבל). רי-
וועדע, וואָס טוסטו? דו דארפסט שווינגן!
רעב סענדער. מיינע ווערטער. יאָפאָ שטיקאָ...
הערצ (אפ א זיט). דער ייד רעדט, אפאָנעם, טארגעם-
לאָשן...

מאדאם גאָלד. און דאָס, וואָס זי קאָן שרייבן, איז
זייער גוט. עס מאכט זיך אמאָל, מע דארף פארשרייבן דאָס
גרעט פונ דעם בידעם, וואָרעם מע טראָגט, מע שלעפט, מע
גאנוועט.

דאניעל. מע גאנוועט! (ווינקט צו הערצן און צו ריקלענ.)
הערצ און ריקל. נאָכ א מינ גאנווענע!
הערצ (באזונדער, אפ א זיט). אז אָכ און וויי איז צו די
גאנאָווימ!

מאדאם גאָלד (צו רעוועטשקענ). עס אָפ און נעם זיך
צו דער ארבעט (צו דאניעלענ). דאניעל! זאָסט אכטונג געבן צו
די פערד, צי מע גיט זיי האָבער, צי מע שרייבט גלאט אזוי
א גוט יאָר. זיי האָבן זייער ליב שרייבן כעזשבוניעס...
(מאדאם גאָלד אָפ. נאָכ דער מאדאם אָפגאנג ווערט אן אנדער שטימונג:
דאניעל טוט אָן די ברייט, ווערט מיט א קאָפ העכער, זעצט זיך אוועק אינ
זיין גרויסן שטול, שרייבט. ריקל גיט אופ צום טיש. די געסט עסן. הערצ
עסט מיט זיי. עס הערט זיך פונ אויבן א קאָל: "דאניעלע!...")
דאניעל (ווארפט אראָפ די ברייט, ווערט מיט א קאָפ קלענער,
פארשפילעט זיך, גייט אפ די טרעפ). באלד! באלד! איך גיי! איך
גיי! (דאניעל אָפ).

ריקל (דערזאנגט צום טיש). עכט, מיינע ליבע געסט!

יויכעוועד. ווער איז אָט דער בייזער ייד, אָט דער,
וואָס מע רופט אים דאניעל? אָט איז ער גרויס און אָט איז
ער קליינ...

הערצ. דאָס איז אונדזער כאָצי באלעבאָס.
רעב סענדער (לייגט אוועק דעם לעפל). כאָצי וואָס?
ריקל. דאָס איז אונדזער עקאָנאָם; ער האָט צו שאפן
אפ אלע "מענטשן". דורך זיין האנט נעמען מיר, וואָס אונדז
קומט... זיט איר, הייסט דאָס, טאקע נאָענטע קרויווימ מיט
אונדזערע באלעבאטימ?
יויכעוועד. ניט שטארק נאָענט. נאָר מיר געהערן זיך
אָן שטיקלעך פריינטלעך.

רעב סענדער. שייני שעבישלישים. איר ווילט וויסן,
וויאזוי? (לייגט אוועק דעם לעפל). אָט וועל איך אייך אויסרע-
כענען.

הערצ. מאכטייטע, רעכנט אונדז אויס, ס'איז קעדי צו
וויסן (עסט). א מענטש דארף אלצדינג וויסן, וואָס אפ דער
וועלט טוט זיך (עסט).

רעב סענדער. מיינ פעטער, דאָס הייסט, אונדזער
ביידנס פעטער, — מאכעס איך מיט מיינ ווייב זינען אויך
אייגענע געשוועסטערקינדלעך, — האָבן זיך אָנגעקערט מיט איי-
ער מאדאם מומע שוועסטער און ברודער. היינט פארשטייט
איר שוין? (נעמט זיך צום עסן).

יויכעוועד. פונקט קאפּויר! (לייגט אָפ דעם לעפל). אונדזער
מומע מיט אייער מאדאם פעטער זינען געווען שוועסטער און
ברודער.

רעב סענדער (לייגט אָפ דעם לעפל). מיינע ווערטער!
וויאזוי האָב איך דען געזאָגט?
הערצ (צו יויכעוועד). וויאזוי האָבן זיי דען געזאָגט?
(עסט).

יויכעוועד (לייגט אָפ דעם לעפל). דו האָסט געזאָגט, אז
אונדזער פעטער מיט איר מומע...

רעב סענדער (לייגט אָפּ דעם לעפל, ווערט אינ קאס)
איכ האָב געזאָגט? ווי האָב איכ געקאָנט אזעלכעס זאָגן?
הערצ (צו יויכעוועד) ווי האָבן זיי געקאָנט אזעלכעס זאָגן?
(עסט)

יויכעוועד (לייגט אָפּ דעם לעפל, רעדט צו דער טאָכטער). נו?
האָט ער נישט געזאָגט אזוי? זאָג שוין דו, ריוועלע, וואָס
שווייגסטו?

רעוועטשקע. וואָס איז דער אונטערשייד, אזוי געזאָגט,
אָדער אזוי געזאָגט? עסט בעסער, איר האָט שוין א מעסלעס
ניט געגעסן...

הערצ (צו רעב סענדער). אייער טאָכטער איז גערעכט,
לאָמיק האָבן אזא יאָר! פארן עסן, זאָגט מען, גייט קיין טאנצ
נישט... אקראל, זייט איר, הייסט דאָס, אייגענע. וואָס זשע?
זיי האָבן אייכ טאקע געשריבן, איר זאָלט קומען צו פאָרן?
רעב סענדער. כאטשוועשאַלעם! מיר זיינען אליין גע-
קומען צו פאָרן, געבראכט אהער די טאָכטער ווכן אן אָרט.
דערווייל האָבן מיר זיכ דערמאָנט, אז מיר האָבן דאָ דיכע
קריוויים, זיינען מיר געקומען צו גיין. טכילעס האָבן זיי אונדז
אפילע נישט דערקענט...

יויכעוועד. פונדאנעם זאָלן זיי אונדז קענען? יענע
זיינען, קיין איינאָרע, אזוי רייכ! מיליאָנטשיקעס! (עס הערט זיכ א
קלינגען פון אויבן).

הערצ. דאָס מיינט מען מיכ! זיי לאָזן דעם אָפּעסן?
(עסט גייענדיק). אזוי ווי א הונט מוז מען כאפן אונד ווארגן זיכ,
דערוואָרגן זאָלן זיי ווערן! (אָפּ).

ריקל (צו יויכעוועד). קומט דאָכ אויס, אז איר זייט טא-
קע עפעס גאָר...

יויכעוועד. וואָס דעם האָט איר געמיינט? אונדזער מיש-
פאָכע זיינען לויטער באלעבאטימ. אונדזער מישפאָכע...

רעוועטשקע. וואָס דארפן זיי וויסן די מישפאָכע? דו
טוטסט מיט מיר א שידעך?

יויכעוועד. וואָס דעם? זיי דארפן וויסן אלצדינג. זאָלן
זיי ניט מיינען, אז דו ביסט גלאט אזוי א „מענטש“, גלייכ
מיט אלע „מענטשן“.

רעוועטשקע. מאמע! ס'איז נאָר שווער, ביז מע פויעלט
בא זיכ צו זיין בא יענעם; נאָר קוים האָב איכ מיכ געשטעלט,
ביז איכ גלייכ מיט אלע... (אָפּגעגעסן, נעמט זיכ צו אן ארבעט, וואשט
אונד ווישט די טעלער).

רעב סענדער (בענטשט מיט א ניגן, מאכט מיטן קאָפּ). אוהומ...
עמעס, עמעס... „אל האָרעצ וועאל האמאָזינ... ראכעם נאָ...“
(שאַקלט זיכ).

ליזא (קימט פון דרויסן, ברעכט די הענט, גייט צו צום רויטן קעסטל,
זעצט זיכ אוועק, שפארט אָן דעם קאָפּ אפּ דער האנט).

רעוועטשקע. ווער איז אָס דאָס מיידל?
ריקל. דאָס איז אונדזער געוועזענע פאָקאָיִווע... היינט
ערשט האָט מען זי אָפּגעזאָגט...
רעוועטשקע. פאר וואָס?

יויכעוועד. א נאָווענע וואָס מע שאפט אָפּ א „מענטשן“!
זיי נעמען צו, זיי שאפן אָפּ.

רעב סענדער (האלט אינמיטן בענטשן). או-אומ... אר-הומ...
קאכוימער בעיאד האיויצער... „האָרא-כאמאָנ...“

ריקל (צו יויכעוועד). וואָס זאָגט אייער מאן?
יויכעוועד (צו ריקלען). איר וועט ניט פארשטיין. ס'איז
פונ דער געמאָרע (דאנעל קומט אָן פון אויבן).

דאנעל (גייט ארום הייב אונד צוריק א מינוט אָן ווערטער. שטעלט
זיכ אוועק אנטקעגן ליווע. רעדט שטיל). אומגליקלעכע וואָס דו ביסט!..
זאָלסט מיר געווען זאָגן פריער כאָטש, פארברענט זאָל דאָס
ווערן!.. קומ אהער... (ליזא גייט צו. ער זעצט זיכ צוריק צום ברוי).
אָס דאָס האָסטו איר אדרעס... אהינ זאָלסטו צופאָרן... וועסט
לאָזן גריסן פון מיר. וועסט זאָגן, איכ וועל דאָרט זיין עפּשער
היינט נאָכ, אויב איכ וועל קאָנען, אניט — איז מאָרגן... אומ-

גליקלעכע וואָס איר זינט! (ליזא גייט צום רויטן קעסטל, עפנט אים, זוכט עפעס און פארשליסט צוריק).

רעב סענדער (האָט אָפגעבענטשט, שטייט אים פונ טיש, ווישט זיך אָפ די הענט אָן דער קאפאָטע, גייט צו צו דאנקעלע), נאט אייך אָפ שאַלעם-אלייכעם. איך האָב געהערט, איר זינט דאָ דער צווייטער באלעבאָס...

דאנעל (טוט אָן די ברייט, ווערט מיט א קאָפ העכער). וואָס וועט איר זאָגן?

רעב סענדער. גאָרנישט. איך האָב אייך נאָר געוואָלט בעטן, איר זאָלט אכטונג געבן אפ אונדזער קינד, האזשגאָכע געבן.

דאנעל. אכטונג געבן? האזשגאָכע געבן? (קוקט אפ איר און אפ ליווענ). אכטונג געבן אפ איינער קינד? (זיפצט). יאָ-אַ-אַ! אכטונג געבן, אכטונג געבן.

יויכעוועד. זי איז בא אונדז טייער... זי איז כאַלילע נישט קיין באסיעכידע, נאָר זי איז די עלטערע בא אונדז און סאמע די געראַטענע... איך בעט אייך, גיט אכטונג...

רעוועטשקע. אפ מיר דארף מען גיט אכטונג געבן; איך קאָן, באַרעכאשעם, מיין שטעטל אליין באשטיין...

יויכעוועד (צו דער טאָכטער). נארעלע וואָס דו ביסט! (צו דאנקעלע). איר פארשטייט.. א שיינ מיידל איז דער פרעמד...

דאנעל. א שיינ מיידל איז דער פרעמד... (קוקט אפ איר און אפ ליווענ). דאָס איז דאפּקע פונ די קליינע מילעס...

רעוועטשקע. מאמע! דיגע ניט פאר מיר. קיינער וועט מיך ניט אויסכאפן. איך בין גיט אלט קיין צען יאָר...

יויכעוועד (צו ריקלענ). וואָס זאָגט איר אפ איר? קיין איינאַרע, א בארדאס! (צום מאַן). סענדער, טו דיך אָן, מיר דארפן פאָרן (צו דער טאָכטער). זיי געזונט, ריוועלע, שאנעווע

דיך, וועט דיר זיין, אימירצעשעם, גוט, בעסער ווי איז דער היים.

רעב סענדער. מינע ווערטער: האקויל טאָלוי בע-

מאָל... (צו דאנקעלע). זינט געזונט, רעב דאנקעלע, און גיט האזש-גאָכע אפ מיין קינד (זיפצט).

דאנעל. געבן האזשגאָכע אפ איינער קינד. יאָ-אַ-אַ! געבן אכטונג אפ איינער קינד. (רעוועטשקע באגלייט איר פאָטער און מוטער ביז אפ יענער זינט טיר, קומט צוריק און נעמט זיך ווידער צו דער ארבעט. — רעב סענדער און יויכעוועד אָפ. — פונ אויבן, פונ די טרעפ, קומט אָן הערצ).

הערצ. די מאדאם האָט געהייסן שפאנען א וואָגן און ארויסבאגלייטן אונדזער ליווענ מיט קאָוועד (נעמט זיך צום רויטן קעסטל. צו דאנקעלע). און אייך האָט מען געלאָזט בעטן מעכילע ארופ. נאטאן מויסייעוויטש וויל אייך זען וועגן די פערד.

דאנעל. ווידער פערד! ער האָט מיך שוין פארמוטשעט מיט די פערד! א פערד איז בא זיי טייערער פונ א מענ-טשן! (לאָזט זיך גיין). פארברענט זאָל דאָס ווערן! (דאנקעלע אָפ).

הערצ. כאַכא-כא! דעם ערגסטן הונט קומט אָן דער בעסטער ביסן... (צו ליווענ). מיך האָסטו גיט געוואָלט פאר קיין

כאָסן, ניין? שטייט דיר גיט אָן דער יינעס! דערפאר, וויל איך בין א „מענטש“? אוואדע איז א באלעבאָס בעסער פונ

א „מענטשן“. נאָר אז די „מענטשן“ וועלן אָנהייבן כאסענע האָבן פאר די באלעבאטימ, און די באלעבאטימ פאר די „מענטשן“,

היינט וואָס פאר א פאָנעם וועט דעמלט האָבן די וועלט? ריקל (צו הערצן). טאָמער וואָלסטו שוין איינגענומען א

ביסל שנומעניש, דו מעשומעד איינער? א מענטש איז נעבעכ אזוי אומגליקלעך, קומט ער צו גיין מיט א מינע-לאָשן!

ליזא (פאלט צו מיט א געוויינ צו ריקלענ). מאמע מינע טייערע!

רעוועטשקע (צו הערצן). וואָס וויינט זי? הערצ. זי האָט זיך דערמאָנט א וויינענדיקס.

רעוועטשקע (צו ריקלענ). וואָס וויינט זי? ריקל. ס'איז איר אָנגעוואָליעט אפן הארצן, וויינט זי.

רעוועטשקע (גייט צו צו לייענען). וואָס איז אייך? (ברעכט די הענט). זאָגט מיר...

לייזא (ברענט די הענט). איר, זאָל אייך גאָט היטן... איר זאָלט נישט וויסן דאָס, וואָס איך!.. (קוקט ארום אפ די טרעפ א ווילדע, מיט טרערן פולע אויגן, פאלט צו ריקלענ אפ די הענט, וויינט ווי א קינד). זייט געזונט, מאמע מינע געטרייע!.. איר זייט מיר גער ווען א מאמע!..

ריקל (גלעט לייענען איבערן קאפ). נו, גענוג, גענוג וויינען, קינד! ס'א גאָטס-זאכ, א גאָטס-זאכ... פאָר געזונט. זאָל דיר גאָט באגליקן, ווי דו ווינטשסט זיך אליינ... אוואדע, ווען דו זאָלטסט מיך פאָלגן!.. פאָר געזונט!.. (קאָן נישט ריידן מער. באהאלט דאָס פאָנעם אינ פארטעכ. עס הערט זיך א צוגעפאָרענע פור. הערצ טוט א כאפ דאָס רויטע קעסטל אפ די פלייצעס. אפ זיינע אויגן שטייען טרערן. ער מאכט זיך פריילעכ).

הערצ. דאָס קעסטל איז, קיינ איינפאָרע, גוט געפאקט. אפאָנעם, קיינמאָל נישט געקרענקט... (טרעגט דאָס ארויס פון דער טיר. ליזא גייט נאָך מיט א געוויינ, ברעכט די הענט, קוקט צום לעצטן מאָל ארום אפ די טרעפ. ריקל וויינט אינ פארטעכ. רעוועטשקע באטראכט אלעמען. הערט נישט אום צו ארבעטן).

ריקל (צו זיך אליינ). אָט אזוי אַ באגייט מען זיך מיט א „מענטשנ“. א „מענטש“ און א הונט איז בא זיי אלץ איינ שווארציאָר... א מיצווע אפ איר — אליינ שולדיק... א „מענטש“ דארם געדענקען, אז ער איז נישט מער ווי א „מענטש“!.. (צו רעוועטשקע). הערסטו, מידל? אז דו וועסט זיינ דאָרט (וויינט איר ארום, אפ די טרעפ), זאָלסטו אינ זינען האָבן, אז דו ביסט א „מענטש“, און אז דיינ אָרט איז אָט-אָדאָ...

הערצ (קומט צוריק פון דרויסן מיט רויטע אויגן). ווינציקער בא אונדז מיט א „מענטשנ“... (צו ריקלענ). מיך פארדריסט נאָר איינ זאכ: גענוג זיי זינדיקן, לייגן זיי נאָך ארום די באָד אפ יענעם...

רעוועטשקע. אָט דאָס מידל האָט עפעס געזינדיקט?

מע האָט זי געכאפט מיט א גנייווע? (ריקל און הערצ שיסן ביידע אויס א געלעכטער).

ריקל (צו רעוועטשקע). ביסט נאָך גאָר א ציגל, ווי איך זע ארויס!

הערצ. א טאמעוואטע מידל. א וויל מידל, ווי איך בין א מענטש! איך האָב ליב אזעלכע מידלעך!.. (ויל געבן רע-וועטשקע א גלעט אינ בעקל. ריקל גיט אים איבער די הענט).

ריקל. אָן הענט! ביסט נישט נאטאן מויסייעוויטש... הערצ. גערעכט! זיי (וויינט ארום) מעגן א צדינג, מיר טאָרן נישט.

ריקל. זיי זיינען באלעבאטימ, מיר זיינען „מענטשנ“... הערצ. הערט איר, ריקל-סערדצע? איך האָב שוין א צייט נישט געהאָטן די קיילע. די פינגער זיינען מיר שוין פאר-קליאקנעט, צו אלדי שווארצע יאָר! מע דארף ארויסנעמען דעם אינסטרומענט (נעמט ארויס פון אונטערן בעט די גיטארע). ס'איז פאס-קודנע אפן הארצן, דארף מען צעטרייבן א ביסל די מאכשאַ-וועס... עפילן א פריילעכס... וואָס זאָל איך אייך שפילן? (שטעלט אָן די גיטארע). מיך אז מע הערט שפילן, ווערט מען די קאפאָוע!.. (קוקט אפ רעוועטשקע און ווינקט אפ איר מיט די אויגן).

איך וואָלט א באלן געווען, אז אלע שיינע מידלעך מיט אלע שיינע ווייבלעך זאָלן מיך הערן... ריקל-קרוין! וואָס זאָל איך אייך זינען אזעלכעס, ס'זאָל אייך נעמען?

ריקל. נעמען זאָל דיך שוין — ווייסטו ווער? זינג אונדז א יידיש ליד — און א סאָם.

הערצ. א יידיש ווילט איר? וועל איך אייך זינגען יענ-קום פורקאָן (שפילט און זינגט א פריילעכס, קלאפט מיטן כוס און מאכ מיטן קאָפ).

יעיקום פורקאָן —

כאָם שמייט,

כינע וועכיסדע!

בערל איז דאָ?

דאָ — דאָ — דאָ!
 שמערל איז דאָ?
 דאָ — דאָ — דאָ!
 אוי-וויי, בערל,
 אוי זשע, שמערל!
 בערל, שמערל,
 כאַימ, שמייע,
 כינע, וועכיסדע, —
 יאָקל איז דאָ?
 דאָ — דאָ — דאָ!
 טאָדעס איז דאָ?
 דאָ — דאָ — דאָ!
 אוי-וויי, בערל!
 אוי זשע, שמערל!
 אוי זשע, יאָקל!
 אוי זשע, טאָדעס!
 בערל, שמערל,
 כאַימ, שמייע,
 יאָקל, טאָדעס,
 כינע וועכיסדע!..
 געצל איז דאָ?
 דאָ — דאָ — דאָ!
 פייוול איז דאָ?
 דאָ — דאָ — דאָ!
 אוי-וויי, בערל!
 אוי זשע, שמערל!..

(וואָס ווייטער ווערט דאָס שפּילן אלץ שטארקער און פרייעכער. הערצ קאָכט
 זיך, ריקל און רעוועטשקע קאטשענ זיך פאר געלעכטער, באמערקט נישט, אז
 פונ דרויסן-טיר איז אריינגעקומען ריקלס מאג — פישל).
 פישל (קומט אָן מיט שטילע טריט, שטייט און הערט, ווי הערצ קאָכט

זיך אינעם לידל און ווי ריקל מיט רעוועטשקענ לאכט, טוט א הוסט). קיין
 איינאָרע, בא אייך פריילעך! גוט-יאָנטעווי אייך!
 הערצ. גוט-יאָר, נישטאָ וואָס צו טאָן, שפילט מען א
 ביסל אפן אינסטרומענט.
 פישל (אופגעבראכט). נישטאָ וואָס צו טאָן, שלאָגט מען
 זיך קאָפ אָן וואנט! (צום ווייב). פרעגט גאָר נישט אפן קינד,
 וואָס סע מאכט? אבי ס'איז, דאנקענ גאָט, דאָ א גיטארע, און
 אָט דער פוסטעקראט ברעמועט אפ איר!
 ריקל. זע נאָר, זעצ דיכ אוועק פריער. רו זיך אָפ (הערצ
 טראָגט אימ אונטער א בענקל).
 פישל (קוקט אפ הערצ, ווי א גאולענ, וויל זיך ניט זעצן אפ דעם
 בענקל, וואָס הערצ האָט אימ אונטערגעטראָגן, טוט דאָס א וואָרפ אָפ. נעמט
 זיך אן אנדער בענקל, זעצט זיך אוועק). זאָג מיר נאָר, דו פּיפערנאָטער,
 דו שמינדער בעגעצ, דו גרינער אגרעס, דו פוילע קיסליצע!
 וואָס ביסטו מיר א רעב שמעלעקע מיט מיינ ווייב, וואָס דו
 אונטערהאלטסט זי מיט לידלעך און מיט אינסטרומענט?
 הערצ. ערשטנס, אונטערהאלט איך ניט נאָר איינער ווייב
 אליין. צופיל קאָוועד פאר איר. און צווייטנס, דארפ מען ניט
 פארגעסן, אז מען איז בא יענעם א „מענטש“, איז נישטאָ קיין
 מאן, נישטאָ קיין ווייב, נישטאָ קיין שוועסטער, נישטאָ קיין ברודער.
 פישל. אזוי גאָר? העפקער ציבעלעס?
 הערצ. וואָס דענ? הוילע קאפצן! ס'איז היינט א פרייע
 וועלט!
 ריקל (צום מאן). ווייס איך, וואָס ער וועט דיר דערציילן,
 אָט דער כושימ!
 פישל (אויסער זיך). וואָס פאר א כושימ איז ער? ער איז
 ניט קיין כושימ; ער איז אן אויסגעלאָזענער יונג, א הולטיי,
 א שמאדעלניק, א קאָלבוניק מיט אויסגעדרייטע וואָנצעס, וואָס
 פארדרייט דעם קאָפ פרעמדע ווייבלעך מיט נארישע מיידלעך!
 הערצ. זעט נאָר! איך בין שולדיק, אז אלע מיידלעך
 מיט אלע ווייבלעך זיינענ נאָך מיר די קאפאָרע!

ריקל. די קאפאָרע מענטש שוין זיין פאר אלע יידן!
שלימאזל!

הערצ. סע טוט זיך א ביסל! לעממ דאָרטן? (ווייזט מיט די אויגן ארום). וואָס איך זע מיך דאָרטן אָן — טאטעניו! נישטאָ קיין מאן, נישטאָ קיין ווייב, מיינס און דיינס — שוטפעסדיקס... וואָס דארפט איר מער — איך האָב אליין געזען, ווי אונדזער מעכטן האָט ארומגענומען די מאדאם אָס אויף אַן אָט וועל איך אייך ווייזן... (צייט אויס די הענט צו ריקלענ).

ריקל. (טוט אים א שטיינער אָפּ פון זיך). מיטן קאָפּ איך דער ערד! (דאנקעל קומט אָן פון אויבן).

דאניעל. (כאפט אָן הערצן פארן קאָלנער פון הינטן). אָט וועל איך דיר געבן א נעם-ארום, וועט דיר ווערן פינצטער איך די אויגן! גיי ארום, מע רופט דיר, פארברענט זאָל דאָס ווערן! הערצ. אָט אָ גיי איך (צו פישלענ). זינט געוונט, האָט א גוטן יאָרד!

פישל. (צו הערצן פונדערווייטן). מיטן קאָפּ איך דער ערד! ברעכ דיר אויס א פויס, אָדער אהינצו אָדער צוריקוועגס! (הערצ אָפּ).

דאניעל. (לייגט אויס אפן טיש געלט איך עטלעכע קופעלעך. רעדט צו פישלענ). איר דארפט ניט זיין אזוי דאָסיק פון דעם מעשור-גענעם לעצ. זיינע ווערטער האָבן א מאמאָשעס, פונקט אזוי ווי דער הונט בילד (עפנט אפּ דאָס טישקעסטל, נעמט ארויס די ביכער).

פישל. ניין. איר פארשטייט א מייסע? בא זיי א „מענטש“ האָט דען א ווערט פון א מענטשן? מען איז פארקויפט צו זיי. מע ווייסט נישט פון קיין שאבעס, פון קיין יאָנסעו. מע קוקט נישט אָן קיין ווייב, קיין קינד. און טאָמער מאכט זיך, מע כאפט זיך ארויס איין מאָל איך א יויוול, מע קומט צו גיין — טרעפט מען אים, אָס דעם שארלאטאן, ברעמוזען אפן צימבל, און זיי שטייען, די טעלעצעס, און קוקן אפ זיין ווונדער!..

דאניעל. נארישקייטן! (צייט געלט און ווארפט אים ביינדרעכ).
נארישקייטן!..

ריקל. (צו דאניעלענ). נו, זאָגט שוין איר אליין!
פישל. (צו דאניעלענ). בא אייך איז דאָס נארישקייטן, און בא מיר איז א ווייטעק מיט א פארדאָס! מע מעג טאקע זיין בא יענעם א „מענטש“, אָבער א מענטש איז מען דאָך, און א מענטש האָט א גאל מיט אן אמביציע! (שלאָגט זיך איין הארצן). דאניעל. וואָסער אמביציע? (ווארפט אים ביינדרעכ). אמבי-ציע!.. א מענטש מיט אמביציעס! ווי קומט צו א „מענטשן“ אמביציעס?

ריקל. (צו דאניעלענ). זאָגט שוין איר אליין טאקע, אמבי-ציע גאָר!

פישל. אוואדע אמביציע! מען איז טאקע ניט מער ווי א „מענטש“ בא יענעם, א „מענטש“ האָט אָבער אויך א נעשאָ-מע! א גאנצע וואָך איז מען איינגעשפאנט, ווי אן אייזל, און טאָמער מאכט זיך איין מאָל איך א דאָנערשטיק א האַלבע שאָ, אז מע כאפט זיך אמאָל ארויס זען זיך מיטן קינד, צי מיטן ווייב, טרעפט מען זיך דער שווארציאָר ווייסט מיט וועמען!.. (וויקלט אויס פון א פאפיר א שאל, גיט ריקלענ). נא, דאָס האָב איך דיר געקויפט א שאל, קאָסט א דרייערל. א מעציע פון א גאנצעו!..

ריקל. טאקע? אוי, איך וועל דאָס אוועקגעבן פייגעלענ, זי גייט נעבעכ נאקעט... איך האָב זיך געזען מיט איר יענע וואָך איך מארק אפ א מינוט. ווייזט אויס, אז קיין האָניק לעקט זי דאָרט ניט... אז אָך און וויי צו די יאָרן, אז מע איז אליין א „מענטש“ בא יענעם און מע דארף נאָך האלטן א קינד הינטער די אויגן, מען איז פארקויפט (נעמט זיך צוריק צו דער ארבעט).

פישל. פארקויפט? פונדעסטוועגן וואָלסטו נאָך געקאָנט אויספירן, מאָרט אייך, זיך זען מיט איר א ביסל אָפּטער. האָסט קיין צייט ניט גיין צו איר. דו שלאָפסט איך שלייער? קאָן זי קומען צו דיר. מע טאָר זיך ניט דערווייטערן פון א קינד. ריקל. אָט זאָגט ער מיר מוסער. דערווייטערן זיך פון

א קינד. די מאדאם וויל נישט וויסן פון קינדער. די מאדאם האט פיינט א "מענטשן", וואָס האָט קינדער. דאָס ווייסטו, צי ניין?

פישל. זיי האָבן אלע פיינט! וואָלסט בעסער געזען אָפֿ-געבן זי אהער, באשטעלן פאר א "מענטשן", וואָל זי זיין מיט דיר...

ריקל. דאָ? פאר א "מענטשן" מיט מיר? א, נישט דער-לעבן וואָל איך דאָס גאָר, ריבוינעשעלעמע! מיינ קינד וועל איך אוועקגעבן צו אָט די וועלפ, ס'זאָל פון איר ווערן כאָליר-לע אזא יאכלעס, ווי ס'איז געוואָרן פון פאניטשקען, אָדער פון ליזענ... (צום מאַן. זאָגט אימ עפעס אפן אויער, נישט אוועקלייגנדיק די ארבעט).

פישל (טוט א שפּרונג אָפֿ). א כאָלירערע! א מיסע-מעשוונע! זיבעצן כאָלירערעס! אכצן מיסע-מעשוונעס! (מיט די קולאקס ארום אפ די טרעפ). ס'זאָל אייך אָנכאפן אונ ס'זאָל אייך קויקלען אונ אויסקויקלען איינציקווייז, אונ ס'זאָל נישט בלייבן פון אייך קיין סאָרד-אופאָליט! ס'זאָל א רועכ אינ אַינער... (עס הערט זיך פון די טרעפ אראָפֿ א פרויענ-קאָל: "דאנקעל!" "דאנקעל?!").

דאנקעל (ווערט מיט א קאָפ קלענער, שרייט ארום). איך גיי! איך גיי! (אינ א זיט, גייענדיק ארום). אראָפֿ אונ ארום! אראָפֿ אונ ארום! פארברענט וואָל דאָס ווערן! (דאנקעל אָפֿ).

פישל. אומעטום דאָס אייגענע!.. (גלייכט זיך אויס די ביי-נער, קלייבט זיך גיין). דאָרט זוכט מען מיכ שוין. מע שרייט שוין: "פישל!" פון אלע זייטן: "פישל! פישל!" פישלען וואָל זיך זיי אינ קאָפ, ריבוינעשעלעמע! ס'זאָל זיך זיי אזוי גלוסטן צו לעבן אפ דער וועלט, ווי מיר גלוסט זיך אוועקצוגיין פון-דאנען, כאָטש די גרויסע פארגעניגנס, וואָס מע האָט, אז מע קומט אהער... (ויפצט). אַכ-אַכ-אַכ! מילדע, אז מען איז "מענטשן" בא יענעם, דארפ מען טאקע אזוי זיין פארקויפט? אָפּגעריסן מאַן פון ווייב, מאמע פון קינדער, שוועסטער פון ברידער... פּע! א פאסקודנע וועלט! (צו רעוועטשקען). הערסטו, מיידל!

ביסט דאָ א נייע פאָקאָיאָווע מיסטאמע? דו וועסט דאָך אמאָל כאסענע האָבן? גאָט וואָל דיכ היטן, וואָלסט זיין נאָך דער כאסענע א "מענטש" בא יענעם! דעם דריטן טאָג א שטיקל ברויט - אבי אליין (צו ריקלען). אונ דו? מעגסט זיין, נישקא-שע, א ביסעלע מער פונדערווייטן מיט דעם מוזיקאנט, וואָס האָט ארופגעדרייט די וואָנצעס ארום, ווי עפעס רעכטס... א גוטן! (פישל אָפֿ).

ריקל (קוקט אימ נאָך א וויילע, צעלאכט זיך). אָט וועל איך מיכ גיין אוועקזעצן קלאָנג אפ כורבן בייסאמיקדעש, כא-כא-כא! רעוועטשקע (איבעראשט). וואָס לאכט איר?

ריקל. וואָס וואָל איך וויינען? רעוועטשקע. ער איז דען נישט גערעכט, אייער מאַן? ריקל. ווער זאָגט דען, אז ער איז אומגערעכט? רעוועטשקע. לעממ זשע טוט איר אימ אָן יעסורימ? ריקל. איך אימ? וואָס טו איך אימ? וואָס בין איך שולדיק, אז מיר זיינען ביידע פארקויפטע מענטשן? פריער, מיידלווייז, בין איך געווען אלע יאָרן א "מענטש" בא יענעם. געקליבן, געקליבן נאדן, כאסענע געהאט פאר אימ, געזען, ס'איז קיין טאכלעס נישט, ער וועט זיין בא יענעם א "מענטש", אונ איך וועל זיצן ווי א פריצע מיט צונויפגעלייגטע הענט, האָב איך מיכ געשטעלט פאר א "מענטשן". אונ אז מיינ פיי-געלע איז אונטערגעוואקסן, האָב איך זי אויך באשטעלט פאר א "מענטשן"...

רעוועטשקע. פאר א "מענטשן"? ריקל. פאר א "מענטשן". מיר זיינען "מענטשן", אונ אונדזערע קינדער זיינען "מענטשן", אונ אונדזערע קינדס-קינד-דער, אפאָנעם, וועלן אויך זיין "מענטשן". שוין אזוי באשערט פון גאָט, מיר זאָלן זיין "מענטשן"...

רעוועטשקע. באשערט פון גאָט, מיר זאָלן זיין "מענטשן"? ריקל. נו, יא. נעם, לעמאָשל, אָט דו אליין טאקע. אָט ביסטו איצט א "מענטש" בא יענעם. וועסט אָנקלייבן עטלעכע

קערבלעך, וועסטו מיסטאמע כאסענע האָבן אויך פאר א
„מענטשן“?

רעוועטשקע. פאר וועמען זאָגט איר?
ריקל. פאר א „מענטשן“.

רעוועטשקע. פאר וועמען דען האָט א מענטש כא-
סענע? ניט פאר קיין מענטשן?

ריקל (א פליעסן מיט די הענט). אוי, יידן! איז דאָס מיידל
נאריש — מע קאָן בלייבן אָן א בויך לאַנדליק! (עס קומט אָן פון
די טרעפּ הערצ מיט א פאק מאלבושימ).

הערצ. דער אראָפּ, דער אראָפּ, דער אראָפּ, דער אראָפּ!
איך האָב עס געכאפט פון איר א פעטשאטעק! דאניעל האָט
זיך אויך נישט גענארט פון איר! פריער פון אימ, דערנאָך
פון איר... דער אראָפּ, דער אראָפּ, דער אראָפּ, דער אראָפּ!
(נעמט זיך צו די מאלבושימ, שפּיט אפּן בערשטל און בערשטלעט). אראָפּ

און אראָפּ! אראָפּ און אראָפּ!

ריקל. וואָס קאָיעט דאָס מיט זיי היינט ווי א קאדאָכעס!
הערצ (בערשטלעט). ווייסט זיי דער רועק — אראָפּ און אראָפּ!
אראָפּ און אראָפּ! מע ריכט זיך אפּ געסט. די קראקאוועצקיס
דארפן באלד זיין. די מאמע מיט דער טאָכטער. אראָפּ און אראָפּ!
אראָפּ און אראָפּ! נאטאן מויסייעוויטש האָט זיך אויסגעפוצט,
ווי א מויד. ס'איז א סוואָרע, אז ס'וועט זיין א שידעך. אראָפּ
און אראָפּ! אראָפּ און אראָפּ! (צו רעוועטשקע). בארישניע, ביסט
געבליבן אָן ארבעט? עפעס זיצסטו מיר, ווי א מעכטענעסטע
אפּ א פרעמדער כאסענע? געשאַמע מינע, העלפּ מיר פוצן די
מאלבושימ, קעצעלע! (גיט איר דאָס בערשטל). אונדזער מאדאם האָט
פיינט, אז מע זיצט, ווי א פריצע. זיצן, זאָגט זי, איז פאר א
„מענטשן“ אומגעזונט (ער טוט זי א קניפּ אינ בעקל). בעקלעך, ווי
די פאמפעשקעס!

ריקל (גיט אימ איבער די הענט). אזאס, דו מעשומעד! מיינט,
ס'איז אימ ליזא.

הערצ. מע דארף זי איינגעווינען ביסלעכווייז, איידער

זי וועט קומען ארום און איידער אונדזער נאטאן מויסייעוויטש
וועט זיך מיט איר באקענענ... שאט! אָן גייט פאניטשקע! א
גאסט!.. ריקל, צעווארפט דעם אויוון! (עס קומט אָן פאניטשקע
פון דרויסן, און אויסגעפוצטע, און אָנגעפארבטע, פאלט ריקלען אפּן האלדז).

פאניטשקע. באָן זשור, מאדאם!

ריקל. טו נאָר א קוק — א גאנצע פריצע! פאניטשקע!
פארוואָס זעט מען דיך ניט? די גאנצע צייט מוירע געהאט
זיך באווייזן? וווּ ביסטו אצינד? וואָס מאכסטו?

הערצ. זע נאָר, אינ איינ קלאפּ, ווי די אסערעס בניי
האָמאָן! לאָזט איר איבערכאפּן דעם אָטעם (גיט איר די האנט,
טראָגט איר אונטער א בענקל).

פאניטשקע (צו הערצ). מערסי, מאָסיע! (פארניינט זיך
צו אימ).

הערצ. דו רעדסט שוין אפּ פראנצויזיש?

פאניטשקע. כא-כא-כא! קיין אנדער שפראך רייך איך
ניט אצינד, אכוצ פראנצויזיש. באָן זשור, זשע וווּ פרי, קעס-
קעסע דאָניי מאָא, קעלשקאָן אָדעוואר ליאָרושאן מאָסיע —
הא? פארשטאנען, וואָס איך האָב דאָ געזאָגט?.. איר קוקט אפּ
מיר און ווונדערט זיך? בלאָטע! ס'איז שוין ניט די פאניטשקע
וואָס אמאָל!.. אטאנדע! פאניטשקע איז שוין מער נישט קיין
„מענטש“ בא יענעם! איך בין מיר אליין פאר זיך א „מענטש“!..
וואָלאַיא! (טוט א זעצ איבער דער קעשענע). כא-כא-כא! (צו רעוועטש-
קע). וואָס קוקסטו אזוי אפּ מיר מיט אָפענע אויגן? ווער
ביסטו? א נייע פאָקאָיאָווע? און וווּ איז ליזא?.. (טוט א פייפּ
און א מאכ מיט דער האנט). דורכגעטריבן? כא-כא-כא! מיר איז
בעסער פון אייך אלעמען אָט-דאָ, טשאַרט פאָבערי!.. איך
האָב מיר מיין שטוב, פיר צימער מיט א קיך, פאראַל דע
אָנאָר, מיט א פולן קאסטן מיט גרעט, מיט א פולע שאפע
מיט קליידער, און צירונג קעלשקאָן דע מאניפיק!.. ערשט נישט
לאנג האָט מען בא מיר אוועקגעגאנוועט א פאָר ברייאנטענע
אוירינגלעך, טאקע מינער א כאָסן, א טשערקעס פון קאווקאז

מיט ברענענדיקע אויגן, כא-כא-כא!.. זע נאָר, ווי זי קוקט אפ מיר!.. (ווייזט אפ רעוועטשקענ.)

ריקל (צו הערצנ). זי איז עפעס צו פריילעך!
הערצ. איך האָב מוירע, או זי איז אונטערן גלעזל.
פאניטשקע. סע נעפא וורו! איך טרינק נישט! איך טרינק נישט קיין בראַנפן, איך טרינק וויינ! שאמפאנסקאיע, פאראַל דע אָנאָר!.. (כאפט ארויס א סיגארעטל, הערצ טראָגט אונטער פֿייער.)

הערצ. אזוי? האָסטו שוין א כאָסן, פאניטשקע?
פאניטשקע. פאשאָל! וואָסער פאניטשקע? אויס פא-
ניטשקע! פאניא יעפֿימאָוונא, טשאָרט פאָבערי! אלע אָפֿיצערן,
פאָלקסוויניקעס, גענעראלן—ווייסן נאָר פאניא יעפֿימאָוונא, אי
באסטא!.. פאר פאניא יעפֿימאָוונא האָבן זיך צוויי סטודענטן
געשלאָגן, פאראַל דע אָנאָר! מיך האָט מען אויך געשלאָגן,
איר זעט? (פארקאטשט די ארבל, ווייזט א בלויע צייכן). נאט, קוקט,
טשאָרט וואס פאָבערי, כא-כא-כא!.. (לאכט היסטעריש.)

ריקל (נעמט זי פאר א האנט, זעצט זי אוועק באמ אויוונ נעבן זיך).
דערצייל נאָר, קינד, ווו ביסטו געווען די גאנצע צייט? פאר-
וואָס זעט מען דיר נישט?

פאניטשקע. וואָס זאָל איך דערציילן? איך האָב שוין
דאָ אויסדערציילט אלצדינג!.. נאָר וואָס דאָ טוט זיך (ווייזט אפן
הארצן)—דאָס איז נישט קיינעמס אייסקע! כא-כא-כא!.. אונ
דאָרט אויבן וואָס הערט זיך? (באווייזט ארום אפ די טרעפ). לויזען
אָפגעשאפט אונ די צוגענומען?.. (ווייזט אפ רעוועטשקענ). זיי שאפן
אָפ אונ נעמען צו... אלעמאָל נייע „מענטשן“? אלעמאָל נייע
„מענטשן“? כא-כא-כא! „מענטשן“, כא-כא-כא!.. וואָס האָט
איר אראָפגעלעזט די נאָז אלע? וואָס קוקט איר מיך אָן? וואָס
איך לאכ, כא-כא-כא! ס'איז מיר גוט, לאכ איך!.. כא-כא-כא!
ס'זאָל זיי זיין אזוי גוט, ווי מיר! (ווייזט ארום אפ די טרעפ).

הערצ. אָמיינ!
פאניטשקע. כאָטש האלב ווי מיר!

הערצ. אָמיינ יעהיי שמיי ראבאָ!
פאניטשקע. דאָס האָב איך זיי, זיי צו פארדאנקען
מיט דעם גוטסקייט, וואָס מיר איז אצינד, כא-כא-כא! נישט
קיינ טאָג, נישט קיין נאכט, טאָמעד אויסגעפוצט, טאָמעד אָן-
געפארבט, טאָמעד פריילעך! אונ מיינ ברודער? מיינ ברודער
איז פאר כארפע אוועק פונדאנען. אוועק, מע ווייסט נישט ווו-
הינ. ס'איז א סוואָרע, אז ער זיצט... (רעדט שטיל). ער איז
א פאָליטישעס קי. פריער איז ער געווען א שטיילנקער,
איצט איז ער געוואָרן א פאָליטישעס קי... פאר ביי-
זויען, פאר צאָרעס... (פוייע). אוי, האָט ער מיך אמאָל ליב
געהאט! ליב געהאט! ליב געהאט! (צעווייגט זיך היסטעריש).

רעוועטשקע (גייט צו צו איר. וויל זי בארוקן). וויינט
נישט... וואָס איז אייך? זאָגט, וואָס איז אייך?..
ריקל (וויינט אינ פארטעך). אזא סאָפ אפ אלע אונדזערע
סאָנים!

פאניטשקע (צו רעוועטשקענ). אוועקט! אוועקט פונ מיר!
ריר מיך נישט אָן! דו ביסט א הייליקע!.. איר קאָנט זיך
נאָך אלע אָנעמען פונ מיר, כא-כא-כא! ווי מיינ כאָסן זאָגט...
איך האָב א כאָסן א פאָעט, א דיכטער, שרייבט ער לידלעך,
כא-כא-כא!

הערצ. וויפל כאסאנים זי האָט!
פאניטשקע. וויפל כאסאנים, זאָגסטו? אונ דו האָסט
זיך נישט געשאדכנט אמאָל צו מיר, מאָן שער אמי?.. עי טי
רָאָזשא מיט די אויסגעדרייטע וואָנצעס, קומ מיט מיר א וואלס,
סיל ווו פלע! (כאפט הערצן טאנצן. אפ די טרעפ באווייזט זיך מאדאם
גאָלד, נאָכדעם ראנגעל. מאדאם גאָלד שטייט א וויילע אפ די טרעפ, קוקט
זיך איינ, דערקענט פאניטשקענ.)

מאדאם גאָלד (שטארק אופגערעגט). וואָס איז דאָס? בא-
מיר אינ קיך?? מיינע „מענטשן“ זאָלן זיך דערלויבן?? מיט
אזא ??? דאניער, היינטיקן טאָג זאָלן מיר אָפגעשאפט ווערן
אלע „מענטשן“! דו הערסט? אלע „מענטשן“!!

דאנ? על (איינגעבויגט אינדרייענ). אלע „מענטשן“. אלע „מענטשן“!..

פאניטשקע (ארום צו דער מאדאם). דורכטרייבן אלע „מענטשן“? אייך איז גרינג „מענטשן“ צונעמען און „מענטשן“ אפשאפן! איר ווארפט זיך מיט „מענטשן“, מא שער מאדאם! אויב ס'איז איבער מיר, ארעוואָר אוועק פלעויר! (מאכט איר א קניקסן). גריסט אייער ערלעכע טאכטן נאטאן מויסייעוויטש. מיר וועלן זיך נאָך אמאָל באגעגענען מיט אימ!.. און איר ווארפט זיך נאָך ניט אזוי מיט „מענטשן“, מאדאם, וואָרעם „מענטשן“ זיינען אויך מענטשן, טשאָרט וואס פאָבערי!.. מאדאם גאָלד (טופעט מיט די פיס). דאניעל! וואָס שטייטו, ווי א ליימענער גוילעם? ווארפ זי ארויס! ווארפ זיי אלעמען ארויס! אלעמען! אלע „מענטשן“! אינ דער ערד אריין! אינ דער ערד אריין די „מענטשן“! איר מאכט מיר א טעל פונ מיינ שטוב! איר פארפאסקודיקט מיר מיינ שטוב!...! דאנ? על (אראָפ צום טיש, כאפט ארויס דאָס געלט פונ טיש-קעסטל מיט די פאפירן מיט די ביכלעך, טוט דאָס א וואָרפ דער מאדאם צו די פיס איינינעם מיטן בינטל שליסלעך, פארשפילעט זיך פונ אויבן ביז אראָפ). גענוג! גענוג האָב איך געשוויגן, פארברענט זאָל דאָס ווערן! (צו די דינסטן הויכ). איר מאכט זיי א טעל פונ זייער שטוב! איר פארפאסקודיקט זיי די שטוב! מיר, „מענטשן“, פארפאס-קודיקן זיי זייער שטוב!.. טוט זיך אָן! קומט! קומט אוועק פונדאנען! מיר טאָרן דאָ ניט זיין! ווער זיינען מיר? וואָס זיינען מיר? מיר זיינען ערגער פונ ערגער! מיר זיינען גאָר-ניט! מיר זיינען דער רועב ווייס וואָס! מיר זיינען „מענטשן“! „מענטשן“ זיינען מיר! (אויסער זיך, די אויגן אָנגעגאָסן, שרייט הויכ). מענטשן! מענטשן!..

פאָרהאנג